
Lik i djelo nadbiskupa Frane Franića

Prigodni *in memoriam*

Svako je ljudsko djelo odraz osobe koja ga obavlja, živo svjedočanstvo svijesti i lika svoga autora. To vrijedi i za nadbiskupa Franića. Koliko je svojom osobnošću obilježio svoj rad i poslanje, toliko su mu njegov rad i poslanje obilježili ljudski i biskupski lik u životnoj zbilji i povijesnom redu shvaćanja.

Mons. Frane Franić, umirovljeni nadbiskup Splitsko-makarske nadbiskupije i metropolit splitske crkvene pokrajine, blago je u Gospodinu preminuo u subotu 17. ožujka 2007. godine u kliničkoj bolnici Firule u Splitu, u 95. godini života, 71. svećeništva i 57. biskupstva. Sprovodni su obredi i sahrana obavljani u srijedu 21. ožujka 2007. u konkatedralnoj crkvi sv. Petra koju je upravo on sagradio. Misno slavlje je predvodio zagrebački nadbiskup, predsjednik HBK, kardinal Josip Bozanić, u pratnji splitsko-makarskog nadbiskupa Marina Barišića i vrhbosanskog pastira i kardinala Vinka Puljića, u koncelebraciji 25 nadbiskupa i biskupa iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Italije, s oko 300 svećenika i više tisuća vjernika.

Mons. Franić je rođen 29. prosinca 1912. godine u Kaštel-Kambelovcu. U rodnom je mjestu završio osnovnu školu, u Splitu gimnaziju i teološke studije. Za svećenika je zaređen 1936. U Rimu je na Gregorijani specijalizirao dogmatsku teologiju te je 1941., na temelju doktorske disertacije *De iustitia originali et de peccato originali secundum Duns Scotum*, promoviran u doktora teoloških znanosti. Za biskupa je zaređen 1950., u 38. godini života. U početku je bio pomoćni biskup, zatim je 34 godine, od 1954. do 1988. upravljao Splitsko-makarskom Crkvom, najprije kao administrator, potom od 1960. kao splitski i makarski biskup, odnosno, od 1969. kao splitsko-makarski nadbiskup i metropolit.

I kao svećenik i kao biskup vršio je redovito više službi. Bio je podravnatelj i ravnatelj bogoslovskeg sjemeništa, dugogodišnji profesor (1944.-1980.) i veliki rektor (1954.-1980.) Splitske Teologije, član Teološke pripreme komisije II. vatikanskog koncila, koncilski otac i član Doktrinarne komisije; bio je potpredsjednik BKJ i predsjednik pojedinih Vijeća, a u Kongregaciji za proglašavanje svetih u dva navrata njezin član.

Započinjući ovdje Franićevim biskupskim pozivom i poslanjem, odmah ćemo spomenuti da ih je shvaćao i doživljavao apostolskim pozivom i radom. Prihvativši stoga biskupsku službu, uz čast je prihvatio i njezine dužnosti. Nije mogao biti statični službenik, već aktivni upravitelj. Njegova vizija Crkve, studij dogmatske teologije i vrijeme u kojemu je živio sigurno su na to utjecali. Bila su to nemirna idejno-ideološka vremena i uzburkana pokoncilaska razdoblja, ali baš zbog toga povijesno veoma važna. Kao takva su, izazovnije rečeno, stalno zahtijevala dvije gotovo suprotne odlike. Koliko upornost i postojanost, toliko razboritost i vještinu.

U tim se složenim prilikama, poglavito u početku Franićeve biskupske službe, često radilo o religioznom biti ili ne biti, odnosno, o identitetu vjere i Crkve. S jedne su strane prijetila politička nasilja i pritisci, s druge različiti izazovi i kušnje. U tim se okolnostima, svjestan situacije, praktično poistovjetio sa svojom službom i potpuno joj se predao. Biskup je u njegovim očima bio ne samo inicijator i animator, nego istodobno službeni autoritet i glavni djelatnik. U tom je doživljaju bio biskup čvrstih stajališta.

Više puta mi je spominjao kako mu je u tim vremenima pred očima bio lik i odlučnost zagrebačkog nadbiskupa, današnjeg blaženika Alojzija Stepinca. Stepinac je radi svog jasnog određenja da Crkva u Hrvatskoj bude Kristova Crkva *cum Petro et sub Petro* bio osuđen, a Franić, iz sličnih razloga, javno prozivan i organizirano napadan, poglavito na pastoralnim pohodima. Kad ga zastrašivanja i prijetnje nisu uspjele slomiti, onda su montirani novi politički procesi s tezom, da se u njegovim zavodima, sjemeništu i Bogosloviji, planira kontrarevolucija. Tako su te važne institucije, zajedno s nekoliko osuđenih studenata i profesora, šest godina bile zatvorene.

U tim su ga okolnostima, poratna i, poslije, pokoncilaska razdoblja silila da pomnjivo ispituje znakove vremena i zauzima jasna stajališta. Najvažnije mu je bilo doktrinarno i pastoralno područje. Načelo mu je bilo: treba ispovijedati i propovijedati siguran crkveni nauk u organskom zajedništvu vjere i morala.

Na tome je mnogo radio, pišući i djelujući. Izvrsno je uočavao problematiku, lučio bitno od nebitnoga. U načelnim je pitanjima, vjerskim i moralnim posebno, bio uporan i nepokolebljiv, dok je u pastoralnim postupcima, dijeljenju sakramenata i obavljanju svećeničke službe poticajno djelovao i savjetovao. Rado se služio prokušanim metodama, ali je u cilju aktualizacije evanđeoske poruke tražio i prihvaćao i nove pristupe. Pod tim je vidom posebnu brigu posvećivao odgoju klera, katehetskoj pouci i čvrstoći vjere. U vezi s tim je stalno bio otvoren suradnji s vjernicima laicima. U toj je nakani osnovao i časopis *Crkva u svijetu*, te joj bio prvi odgovorni urednik (1966.-1969.).

Razmišljajući danas o svemu tome, s razlogom ću istaknuti njegove bitne odrednice: kontemplaciju i akciju. Zahvaljujući tomu, imao je jasne ciljeve i principe. Nije bio samo radišan, nego jednako tako duboko religiozan. Uzajamno je molio i radio. Ne ulazeći, pritom, u pojedinosti, moramo priznati da su mu temeljna shvaćanja, pristupi i postupci bili vođeni istinskom brigom za spasenje duša, vjeru i narod. Još više: da svi zajedno, u svojoj cjelini – bez obzira na moguće propuste i nedostatke – zaslužuju ne samo uobičajena priznanja, nego i povijesnu vrijednost.

Naznačujući samo glavne odrednice, na prvom bih mjestu istakao pastirsku aktivnost. S jedne je strane bila odraz naznačene svijesti i zalaganja, s druge Franićeve odlučnosti i povijesnog značenja. Da bi nam neke stvari bile jasnije, i ovdje bismo mogli govoriti o dva načina crkvenog poziva, bilo na kojoj razini; s jedne strane običnog obavljanja posla, s druge savjesnog rada u koji se ulažu srce i duša. Upravo je to drugo obilježilo Franićev episkopat.

Puno je držao do biskupskog auktoriteta. Međutim, taj svoj stav nije temeljio samo na biskupskoj tituli i povjerenosti službi, već jednako tako na neumornu trudu, znanju i zalaganju. Dapače, uza svu svoju hijerarhijsku odlučnost i sigurnost, znao je i te kako poštivati druga mišljenja i cijeniti suradnju. S tom je nakanom prvi među našim biskupima odmah nakon Koncila osnovao različita nadbiskupijska i župna vijeća te s njima surađivao.

Ne mislimo - i nemoguće je - nabrojiti sve što je u svom 71-godišnjem svećeničkom i 57-godišnjem (nad)biskupskom pozivu i radu, poglavito tijekom 34-vero godišnjeg upravljanja splitsko-makarskom Crkvom učinio. Raznoliki su to redoviti i izvanredni programi i naponi počevši od običnih obilazaka župa i neumornih poticaja, pouka i kateheza, duhovnih i pastoralnih susreta i ohrabrenja, sa svećenicima i vjernicima; zatim usmenih i pismenih

odredaba, smjernica i poslanica, odnosno skrbi za svećenički podmladak i popunjavanje župničkih i drugih služba u mjesnoj Crkvi, čemu se pridružuju odgovorne odgojne, organizacijske i upraviteljske dužnosti u nadbiskupiji i domovinskoj Crkvi.

Mons. Franić je sve to shvaćao normalnom dužnošću, koju nije rutinsko-činovnički vršio, već angažirano programski i stvaralački. Uza nj nije bilo odmora. Imao je silnu volju i osobitu karizmu da kreativno razmišlja i neprestano radi. Često mi je govorio, kako ga pojedina pitanja po svu noć muče, kako o njima razmišlja i u tim razmišljanjima traži konkretna rješenja. U tom mu je razmišljanju i traženju biskupska služba protekla u stalnom zalaganju i radu. Znao je, dakako, prihvaćati i tuđe ideje, premda je neumorno rađao svoje. Najčešće je sam stvarao nacрте za različite programe i pothvate koje je na Vijećima razrađivao te zajednički sa svojim svećenicima, dijecezanskim i redovničkim, časnim sestrama i vjernicima primjenjivao i ostvarivao.

Poznato je, primjerice, njegovo hrabro suprotstavljanje komunističkim pokušajima razbijanja crkvenog jedinstva, glasoviti "non licet", u vezi sa zabranom svećeničkih staleških društava, zatim koncilski rad i rad u našoj BK, briga za hrvatske radnike na radu u Europi i skrb za hrvatske iseljenike širom svijeta, obilasci i slanje svećenika za našim radnicima, osnivanje novih župa i mukotrпно skupljanje pomoći za obnavljanje sakralnih objekata u nadbiskupiji, kupnja i gradnja "obiteljskih kuća" za liturgijsku službu kad se to nije smjelo, otvaranje novih župa i "kućnih" kapela usprkos komunističkim zabranama ili, na primjer, uređenje prvog svećeničkog doma i obnova nadbiskupije i metropolije u Splitu, odnosno ustanovljenje različitih vijeća i crkvenih ustanova: Biskupijskog vjesnika, Nadbiskupijskog caritasa, Crkve u svijetu, Gospinih crkava, Instituta za kulturu laika te mnogih drugih programa i ostvarenja, poput slanja misionara i otvaranja prve misijske postaje naših svećenika u crnoj Africi (Ujewa u Tanzaniji, gdje i danas djeluju), održavanja katehetskih i liturgijskih kongresa, svećeničkih rekolekcija, sastanaka i škola, znanstvenih simpozija o crkvenoj i nacionalnoj povijesti, pokretanja i vođenja povijesnih hrvatskih jubileja 1975.-76. u Solinu, metropolijskoga euharistijskog kongresa i održavanja 55. nadbiskupijske sinode, uz neprestano zalaganje za ljudska prava i vjersku slobodu, ekumenizam i socijalnu pravdu, dijalog i istinsku ravnopravnost svih ljudi, teista i ateista, u društvu.

U tom je duhu poučavao i odgajao mnoge generacije. U vezi s tim ističemo još jedan važan aspekt njegova angažmana, pastoral

pisane riječi, publicističkog i znanstveno-teološkog karaktera u kojemu se, kao i u pastirskom i profesorsko-odgojnom očituje njegova odlučnost, znanje i lik. Pisana mu je riječ bila draga preokupacija. S njom se bavio i kao profesor i kao biskup. Neumorno se je zanimao za teološka, filozofska, sociološka i šira znanstvena pitanja. Rado je pratio znakove vremena i ideja na različitim područjima te pravovremeno, smjelo i odlučno reagirao, upućivao i odgajao. Uz veliki broj članaka i studija, posebno su mu u tomu značajne rasprave: *Putovi dijaloga*, *Crkva – stup Istine*, *Povijest filozofije* i zbirka poslanica *Bit ćete mi svjedoci*. Uz to će u našoj povijesti ostati poznat i kao zanimljiv kroničar. Oni koji su s njime izbliza surađivali za sve su to znali. Skicirao je i priredio opsežnu Kroniku od 1954. do 1990., koja će, kad se objelodani, biti značajno vrelo podataka o duhovnim i društvenim događajima na našem prostoru u doba njegova episkopata.

Iako je rado lučio teologiju od politike i Crkvu od Države, mons. Franić je razložno isticao krjepost rodoljublja i svjesno se zalagao za hrvatsku samostalnost i slobodu. U tom je smislu naglašavao hrvatsko pomirenje i zajedničku strategiju na našem domaćem, nacionalnom, i na međunarodnom području.

S tog stajališta možemo kazati da se u njegovu cjelokupnom djelu i radu, što je došlo do izražaja i na Koncilu, osjećaju dvije osnovne linije ili, bolje, poticajne misli i poruke: prva je dogmatsko-crkvene naravi: vjernost Bogu u jedinstvu i zajedništvu sa Svetim Ocem, druga je sociološko-kontekstualnog karaktera: otvorenost i suradnja s ljudima dobre volje, na svim razinama društvenih i socijalnih pitanja. S tog ćemo gledišta zaključiti: koliko je u vjerskim, eklezijalnim i bogoslovnim razmišljanjima bio tradicijski čvrst i načelan, toliko je u socijalnim, ekumenskim, dijaloškim i, općenito, duhovnim i društvenim bio suvremen i otvoren.

Unatoč neprilikama koje su ga pratile, nikada nije gubio temeljni optimizam. Zalog mu je bila čvrsta vjera u Boga i pomoć Blažene Djevice. U tom mu je nadahnuću biskupsko načelo bilo: *Pobjeda svetih*, a praktična kršćanska poruka: Ljubav u dimenziji križa.

Drago Šimundža